

Blżej języka

Jaką funkcję pełni czasownik i przez co się odmienia?

Na rozgrzewkę

- Pobawcie się w kalambury. Za pomocą ruchu i gestów pokażcie koleżankom i kolegom, co najchętniej robicie w wolnym czasie.
- Odgadnięte wyrazy zapiszcie na tablicy.
- Ustalcie, na jakie pytania odpowiadają wynotowane przez Was słowa.

Nowa wiadomość

Wyrazy, które nazywają czynności lub stany, to **czasowniki**. Czasowniki odpowiadają na pytania: **co robi?**, **co się z kimś (z czymś) dzieje?**

Przykłady:

Dziecko (co robi?) tańczy.

Dziecko (co się z nim dzieje?) śpi.

czynność

stan

Czas na ćwiczenia

1. Które wyrazy informują o tym, co robią wymienione osoby lub co się z nimi dzieje? Zapisz w zeszyte czasowniki.
 - Magda zakochała się w nowym koleździe z klasy.
 - Wojtek często jeździ na rowerze.
 - Ewelina choruje na grypę.
 - Ola czyta dużo książek.
 - Tomek cieszy się ze spotkania z przyjaciółmi.

2. Uzupełnij zdania odpowiednimi wyrazami spośród podanych.

ty, my, ona, ja, wy, oni

1. czytam książkę.

1. czytamy SMS-y.

2. czytasz list.

2. czytacie wiadomości.

3. czyta artykuł.

3. czytają komiksy.

3. Dlaczego czasownik *uczyć się* występuje w podanych zdaniach w różnych formach? Od czego to zależy?
 - Zosia uczy się języka niemieckiego.
 - Chętnie uczę się historii.
 - Uczymy się do klasówki od dwóch dni.
 - Psy chętnie uczą się robić sztuczki.

4. Kto wykonuje wymienione czynności? Odpowiedz na podstawie wpisu zamieszczonego na forum internetowym.

- trenuje
- urzęduje
- przyjdą
- zapraszają

5. Przeczytaj życzenia, które dziadek otrzymał od wnuków z okazji imienin. Zapisz w zeszytach czasowniki, którymi różnią się oba teksty. Ile osób pisało życzenia w pierwszym liście, a ile – w drugim? Od czego zależą formy zapisanych przez Ciebie czasowników?

<p>Kochany Dziadku!</p> <p>Z okazji imienin życzę Ci dużo zdrowia i szczęścia. Mam nadzieję, że spełnią się wszystkie Twoje marzenia. Chcę, żebyś codziennie był w dobrym humorze. Wierzę, że będziesz miał jak najwięcej powodów do uśmiechu.</p> <p style="text-align: right;">Twoja wnuczka – Kinga</p>	<p>Kochany Dziadku!</p> <p>Z okazji imienin życzymy Ci dużo zdrowia i szczęścia. Mamy nadzieję, że spełnią się wszystkie Twoje marzenia. Chcemy, żebyś codziennie był w dobrym humorze. Wierzymy, że będziesz miał jak najwięcej powodów do uśmiechu.</p> <p style="text-align: right;">Twoje wnuki – Kinga i Łukasz</p>
--	--

6. Gdzie na osi czasu umieścisz poszczególne zdania? Podaj własne propozycje zdań, które mogłyby się znaleźć we wskazanych miejscach na osi.

Uczyłam się roli przez miesiąc. Mimo to denerwuję się trochę przed występem. Ale kiedyś i tak zostanę aktorką.

Czasownik

Nowa wiadomość

- Czasowniki odmieniają się przez **osoby i liczby**.

Liczba pojedyncza

- 1. osoba (1. os.) – (ja) gram
- 2. osoba (2. os.) – (ty) grasz
- 3. osoba (3. os.) – (on, ona, ono) gra

Liczba mnoga

- 1. osoba (1. os.) – (my) gramy
- 2. osoba (2. os.) – (wy) gracie
- 3. osoba (3. os.) – (oni, one) grają

- Czasowniki mogą występować w trzech **czasach**:
 - w **czasie przeszłym** – wskazują na to, co już się zdarzyło,
 - w **czasie teraźniejszym** – nazywają to, co dzieje się teraz, w chwili gdy o tym mówimy,
 - w **czasie przyszłym** – informują o tym, co dopiero się wydarzy.

Przykłady:

czas przeszły – *grałam*
czas teraźniejszy – *gram*
czas przyszły – *zagram*

7. Odczytaj tekst. Użyj takich form czasowników w nawiasach, aby było wiadomo, że komentator na bieżąco relacjonuje rozgrywające się wydarzenia.

Dzień dobry, (mieć) na imię Michał. Ja i Ola (komentować) dziś dla was międzyszkolne zawody sportowe. Podczas gdy wy (czekać) na rozpoczęcie pierwszej konkurencji, zawodnicy (ustawiać się) na boisku. Z numerem 1 (biec) Robert, ubiegłoroczny zwycięzca. Jeszcze chwila oczekiwania i... start!

8. Które z czasowników wskazują wykonawców czynności? Dobierz do każdego z nich odpowiedni wyraz nazywający osobę: *ja, ty, my, oni*.

- ? skacę wysoko.
- ? skakać wysoko.
- ? skaczemy wysoko.
- ? tańczą w zespole.
- ? tańczysz w zespole.
- ? tańczyć w zespole.

Nowa wiadomość

Czasowniki mogą występować w formie osobowej lub nieosobowej.

- **Osobowa forma** informuje, kto wykonuje czynność. Jeśli można określić osobę i liczbę podanego czasownika, to występuje on w formie osobowej.

Przykłady:

(on) śpiewał, (oni) pojadą, (ty) spałaś, (my) odpoczywamy, (ja) jem

- **Nieosobowa forma** czasownika nie informuje, kto jest wykonawcą czynności. Jeśli nie można określić osoby i liczby czasownika, to występuje on w formie nieosobowej.

Jedną z nieosobowych form czasownika jest **bezokolicznik**. Można go rozpoznać po zakończeniu **-ć** (lub **-c**).

Przykłady:

grać, pisać, biec, piec

9. Ułóż w zeszycie listę czynności, które pozwolą Ci się przygotować do wycieczki. Rozpocznij od podanego przykładu.

1. Spakować do plecaka kanapki.
2. ?
- ...

Gramatyka w praktyce

Za pomocą czasowników przekazujemy informacje o tym, co robimy. Starajmy się więc używać ich poprawnie. Błędnie zastosowany czasownik może zmienić znaczenie naszej wypowiedzi, a nawet sprawić, że stanie się ona niezrozumiała.

Przykładem jest choćby czasownik *ubierać*, często niewłaściwie używany zamiast czasownika *ubierać się* (w coś). Zapamiętaj więc, że możesz **ubierać młodszego rodzeństwo**, możesz **ubierać choinkę**. Możesz także **ubierać psa** – na przykład w czerwony sweterek. Jeśli natomiast mówisz o tym, co zakładasz, zawsze używaj formy *ubierać się w coś*, na przykład *ubieram się w sukienkę* lub *wkładam sukienkę*. Teraz wiesz już, dlaczego nie można powiedzieć: *Ubieram płaszczy?* Co oznaczałoby takie zdanie?

Temat: Najbardziej pracowita część mowy. (3 godz.)

Polecenia:

1. Zapisz temat do zeszytu.
2. Jeśli możesz wydrukuj i wklej „Nową wiadomość” do zeszytu lub przepisz ją.
3. Podaj 5 dowolnych czasowników.
4. Zrób ćw. 1, 2 – pisemnie w zeszycie.
5. Zrób ćw. 5 i 6 – pisemnie w zeszycie.
6. Zapoznaj się z „Nową wiadomością” ze str. 110 (zapisz ją lub wklej do zeszytu).
7. Odmień przez osoby i liczby czasownik: czytać (pisemnie)
8. Określ formę gramatyczną podanych czasowników:

czasownik	tańczysz	wędrowali	zagramy	lubił	śpicie
osoba					
liczba					
czas					

9. Zrób ćw. 7 (ustnie)
 ćw. 8 (pisemnie)
10. Zapoznaj się z „Nową wiadomością” ze str. 111 (zapisz ją lub wklej do zeszytu).
11. Pr. domowa:
 - Odmień przez osoby i liczby czasownik: pisać, malować (pisemnie)
 - Określ formę (osobowa/nieosobowa) podanych czasowników:
rysują, pić, gotuję, prać, wycieramy, biec